

Händel, Beethoven, Bellini és Eötvös Buxtonban

Van egy tündéri kisváros Anglia közepén, Derbyshire megyében, amelyet több mint harmincöt éve már nem csupán gyógyító forrása és fürdői miatt látogatnak, hanem különleges operaprogramjai miatt is. A szépen ápoltság révén méltán elhíresült, dimbes-dombos Buxtonban „operák-koncertek-könyvek” szlogennel hirdetik meg a két és fél héten át zajló nyári fesztivált. A rangos esemény minden évben ezreket vonz.

◆ Lindner András / Buxton

A legtöbb programnak a pontosan 902 néző befogadására alkalmas operaház ad helyet, amit a londoni Palladiumot és Coliseumot is megálmódó Frank Matcham építész tervei alapján, 1903-ban nyitottak meg. Idén július 8–24. között a bő hangversenyprogram mellett négy operát adtak elő: Beethoven, Bellini, Händel és a kortárs magyar operaszerző, Eötvös Péter egy-egy darabját, utóbbit ráadásul Egyesült Királyság-beli premierként. Hallható volt koncertszerűen Vivaldi opera-kantátája, a La Sena festeggiante is. A legnagyobb érdeklődés Beethoven Fideliojának ösváltozatát (Leonore) övezte, amit emlékezetes rendezésben és színvonalas szereposztásban, öt estén kínáltak. A darabot először 1805-ben, a Theater an der Wienben vitték színre, s akkor egyáltalán nem aratott sikert. Bár a zenetörténészek az utóbbi két évtizedig az ösverziót csupán a Fidelio törékeny első változatának gondolták, újabban megnőtt az érdeklődés iránta, több lemezfelvétel is készült a Leonore-ból. Nicholas McGegan szerint sokkal tisztább és intenzívebb a műben megbúvó emocionális tartalom, mint a mostanában mindenütt játszott kétfelvonásos Fidelioiban, és ezt vallja a buxtoni előadásokat dirigáló Stephen Barlow is. Stephen Medcalf a Leonorét különös fantáziájátékként vitte színre, azt igyekezett bemutatni, ami a zeneszerző lelké-

Jelenet a Fidelio ösváltozata, a Leonore buxtoni előadásából

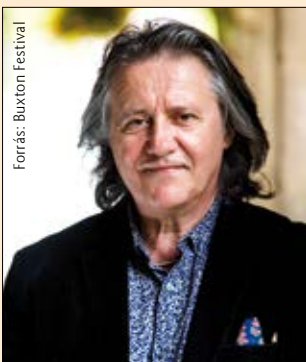
ben zajlik. A napóleoni korban helyezett előadás a második Leonora-nyitánnyal indult (1805-ben is ezzel játszották), és eközben látjuk Beethovent, amint fortepianója előtt ülve fültrombitájával, valamint a heiligenstadti végrendelet megírásával bajlódik, s közben egy szeretett hölgyről álmódzik. A hegedűjén játszó, hirtelen felbukkanó Leonore azt sejteti, mintha róla lenne szó; utóbb Florestan felszabadulá-

Villáminterjú Stephen Barlow művészeti igazgatóval

Gramofon: Hová helyezi Buxtont az európai operafesztiválok sorában?

Stephen Barlow: Ha a vezénylest, a rendezést, a színpadképet és az énekesek produkcióját nézzük az operákban, illetve a koncertek színvonalát vetjük egybe, nem kell szégyenkeznünk. Ráadásul mi három lábón állunk, mert az opera van a centrumban, de ott vannak a hangversenyek és a könyvbemutatók is. Edinburgh és Bath is szép zenéket kínál, de ők ezeket nem párosítják könyvjúdságok rendszeres prezentációjával.

G.: Valóban jó ötlet átjárást kínálni zene és irodalom között. Az utóbbiból származó bevételek szubvencionálják az ope-

Forrás: Buxton Festival

raprodukciókat, az irodalmi beszélgetések pedig bővítik a választékot.

S.B.: Az ismert írókkal való személyes találkozásokhoz kamarakoncertek kapcsolódnak, az esti operaprodukciókba pedig műismertető előadások vezetnek be a nézőt. Legfeljebb amiatt panaszkodnak néhányan, hogy nincs idejük egy kiadósabb ebédet vagy vacsorát elfogyasztani.

G.: Ön 2012 óta igazgatóként és karmesterként is felel a fesztivál művészi színvonaláért, és ebben az ír Randall Shannon ügyvezető igazgató segíti. Az írországi Wexford operafesztiválja és Buxton között érezhető hasonlóságot az ő személye is magyarázza – a publikum mindkét helyen szeret felfedezni kevésbé ismert darabokat.

A Buxtoni Operaház – gyöngyszem a múlt század elejéről

sa pedig mintha Beethoven megváltásával lenne azonos. Amit az ösváltozat nyújt – említi Medcalf a fesztivál bulletinjében –, az csapongó, ugyanakkor drámaibb a végső verziónál. A mellékszereplők határozottabban megformált karakterek. Pizarro gyáva durvasága jobban kifejezésre jut, Rocco jószívűségét hatásosabban árnyalja komikus pénzsóvársága és sznobsága, Jacquino több zenét kap és Marzelline szerelmes érzései is finomabbak Fidelio iránt a bájos duettben. Végül az első változat is ugyanahhoz a spirituális csúcsponthoz vezet, mint a Fidelio, de az út odáig a rendező szerint érdekesebb.

A buxtoni Leonore hangzásélményét behatárolja a kisebb színházi tér és színpad, illetve az, hogy a zenét nem nagy

létszámú szimfonikus, hanem maximum 40 fős kamarazenekar szólaltatja meg. A Wagner Hangok nyolcadik nemzetközi versenyén győztes Kirstin Sharpin győzte a virtuóz címszerepet, a Komm Hoffnung magasságai azonban már kisebb nehézséget jelentettek számára. Florestan jelenete és áriája az ősvérzióban kevésbé heroikus, mint a Fidelióban. David Danholt meg is birkózott vele, utóbbiban azonban véleményem szerint könnyűnek találatna. Az O namenlose Freude szépséges dallamíveit viszont mindketten a megkövetelt hősies hangon tolmácsolták. Scott Wilde Roccóként biztos pontja volt a produkciónak, hihetően alakította a szerethető, de könnyen megvásárolható öregember figuráját, és a Fidelióért epekedő Kristy Swift is meggyőző

S. B.: Van azért különbség is. Wexfordban gyakran vesznek műsorra rég elfeledett operákat, a mi közönségünk viszont nem a totálisan ismeretlen darabokra kíváncsi. Ezért adtuk elő most a Fidelio ösváltozatát, amit én dirigálok, jövőre pedig Verdi Macbethjének első verzióját visszük színre. Hasonlóra törekszem a koncerteknél is.

G.: Önök nemcsak a fesztivált üzemeltetik, hanem egy Opera Companyt is. Két állandó zenekaruk is van: a Northern Chamber Orchestra és az English Concert. És mi a helyzet a szólistákkal meg a kórossal?

S. B.: A magánénekeseket szerződttetjük egy-egy operára, az énekkart viszont meghallgatások után magunk állítjuk össze ambiciózus angol énekesekből. Arra is van mód, hogy néhányan a darabok kisebb szerepeiben is bemutatkozzanak. Igyekszem felkarolni a fiatalokat. Jövőre Mozart Lucio Sillájában például két korábban már sikerrel debütált fiatalnak adom meg újra a lehetőséget, akikre

ráadásul 2018-ban, a tervezett Idomeneo-produkcióban is számítok.

G.: Várnak külföldről is közönséget?

S. B.: A világ minden részéből érkeznek hozzánk. Az egyik utazási iroda a minap közölte, hogy 2017-ben 250 operakedvelőt hoz Svájc-ból, de persze a legtöbben a szigetországból jönnek. Gyűlölöm a Brexitet, nem szabadna visszalépni kétszáz évet. A művészvilág nyitott: mostani Leonorénk új-zélandi, Florestanunk dán, a Bellini-opera tenorja pedig portugál származású.

G.: Terveznek-e más zenei fesztivált is a nyári mellé?

S. B.: Irodalmi hétvégéink már vannak, de szeretnénk rendezni vonósnégyes-hétvégeket és kisebb kamarazenei fesztiválokat is. Ha több pénzünk lesz, jövő augusztusban operettfesztivál is szóba jöhet. Álmom, hogy jelentős kulturális központtá emeljük Buxtont.

Fotó: Robert Workman

Sarah-Jane Brandon (Júlia) és Stephanie Marshall (Rómeó) Bellini zenedrámájában

Marzelline-ként. Nem igazán tetszett viszont az izlandi Hrolfur Saemundsson Pizarro szerepében, de a végig jelesre vizsgázó kóruossal megformált vérszerződéses jelenete emlékezetes marad.

Az igazi csemege **Bellini: I Capuleti e i Montecchi** című kétfelvonásos operája volt. A brit színpadokon ritkán adták elő, a Royal Opera Covent Garden 1984-ben vitte színre, és utána csak néhányszor volt ott látható, az Opera North társulata 2008-ban adta elő, az ENO (Angol Nemzeti Opera) pedig csak koncertverzióban mutatta be. A darab áradó melódiai sajátosan szolgálják a drámai történéseket. Ilyennek tekinthető az első felvonás fináléja, amikor a Montecchi katonák szinte észrevétlenül beszivárognak a Capuletek főhadiszállására, de megrendítő Giulietta és a haldokló Romeo záróduettje is. Harry Fehr rendező szerint Shakespeare színműve és Felice Romani librettója között abban van a döntő különbség, hogy ez utóbbiban nem egyszerűen két eminens veronai család elmérgesedő viszáljáról van szó, hanem többről: a pápát támogató guelfek és a német-római császár oldalán álló ghibellinek közt dúló vad polgárháborúról. Romeo itt nem csupán szerelmes ifjú, hanem kemény harcos, a Montecchi klikk vezére.

Hatodik operájára, az I Capuletire Bellini a híres velencei La Fenicétől kapta a megrendelést. Az 1830. március 11-i premiért a karneváli szezon végéig még hét nagy sikerű előadás követte. 1984-ben Agnes Baltsa és Edita Gruberova, újabban Elina Garanca és Anna Netrebko énekelte lemezre Bellini operáját. Buxtonban Sarah-Jane Brandon behízelt sopránja – ha nem is kelhetett versenyre sem Gruberova,

sem Netrebko hangjával – kiemelkedően szép volt, sugárzott belőle a finom líra. A kanadai mezzoszoprán, a karcsú Stephanie Marshall pedig mind hangilag, mind színészilag még ezen is túlment a nadrágszerepben. Energikus és kellően férfias volt, nem melleleg könnyedén győzte a magasságokat. Tebaldo szerepében a portugál Luis Gomes nem tudott hozzájuk emelkedni, de szerepformálása elfogadható volt. A férfikar ezúttal is remekelt, a Justin Doyle vezette Northern Chamber Orchestra pedig nagy átéléssel szólaltatta meg Bellini áradó zenéjét. Donizettit elvarázsolhatta Bellini operája, mert Giulietta hárfakiséretes áriája szinte újjászületett öt évvel későbbi Lammermoori Luciájában, és a második felvonás kvintettje is előfutára lehetne a híres szextettnek. A mindössze néhány székéből és egy pompás csillárból álló, az 1830-as éveket idéző díszlet hol a Capulet-vezér palotájának nagytermeként, hol katonai főhadiszállásként, hol pedig kápolnaként szolgált. A jelmezek modern katonákra emlékeztettek, Giulietta ruhája viszont Bellini korát idézte.

Händel Tamerlanóját erős húzásokkal – az eredeti négyről – kevesebb mint háromórásra rövidítették. Tamerlano, avagy a történelemből mongol fejedelemből ismert Timur Lenk és Bajazet, vagyis I. Bajazid oszmán szultán véres csatákkal teli történetének drámaisága azonban megmaradt, amely igazából a második felvonás tróntermi epizódjában és Bajazet halálának nagyjelenetében ért a tetőpontra. Francis Matthews rendező nem „a harc az élet igazi fűszere” mondást hirdető kegyetlen katonát, hanem a művészetek és tudományok patrónusát, a műgyűjtőként ismert

férfiút állította élénk – Rupert Enticknap fiatal brit kontratenor személyében, aki könnyed eleganciával és magabiztos technikával adta elő a korántsem könnyű áriát. Paul Nilon a Mozart-szerepekben is jeleskedő lírai tenor volt Bajazet, aki az öngyilkosságot is vállalva emelkedik Tamerlano fölé. Sajnos az első felvonásban még kissé bizonytalanul énekelt, azután megtálosodva, egyre határozottabban szárnyaló énekével és drámai színészi vénájával az előadás hőségé emelkedett. Laurence Cummings és együttese, a fesztiválon nagy sikerű önálló esten is megmutatózó English Concert pompásan tolmácsolta Händel zenéjét.

Élénk érdeklődés, 70 százalékos ház vagyis közel 650 néző kísérte nagy figyelemmel – és Vajda Gergely kiváló angol fordításának köszönhetően néha hangos kacagással – **Eötvös Péter** itthon eddig nem játszott **The Golden Dragon (Az aransárcány)** című operájának szomorú, mégis sajátos humorba csomagolt produkcióját. Az 1979 óta létező buxtoni fesztivál programjában legutóbb 1982-ben szerepelt magyar opera: akkor Kodály Zoltán Hány Jánosát és Székely fonóját adták elő. A mostani vendégprodukcióban a Walesi Zenés Színház kiváló énekes-színész társulata és a Geoffrey Paterson vezette 15 fős ensemble pergő előadást varázsolt a színpadra. A Roland Schimmelpfennig színdarabján alapuló, másfél órányi, egyfelvonásos, a prológgal együtt 22 jelenetből álló kortárs operában öt énekes tizennyolc különböző szerepben mutatkozott meg – bravúros gyorsasággal öltözve

más és más jelmezekbe. A zeneszerző szülte librettó ráadásul különös aktualitást nyer manapság, hiszen egy európai városba keveredő kínai fiúról szól, aki vendégmunkásként egy kínai-thai étteremben, Az aransárcányban vállal munkát. Fáj a foga, de nincs biztosítása, ezért orvoshoz nem mehet, a szakácsok igyekeznek segíteni, és egy harapófogóval ki is húzzák a rossz fogat, ebbe azonban a fiú belehal. Tetemét egy patakba dobják, és a fiú ily módon gazdag költői fantáziával eljut szülőhazájába. A zárójelenet a számos gamelán-effektust és gongokat is alkalmazó opera csúcspontja, amit nagy átéléssel tolmácsolt Llio Evans. Eötvös darabját a tervek szerint 2017 márciusában Dél-Korea, ősszel pedig az Egyesült Királyság több városában is bemutatják.

Buxtonban minden a nézőket szolgálta: a pontos kezdések, az eredeti szövegek képernyőkön kivetített angol fordítása vagy éppen a nézőtéri székek háttámlájához rögzített és onnan egy fontért kézbe vehető látszóvek. A fesztivál ügyvezető igazgatója, Randall Shannon egy rövid beszélgetésben azt is megemlítette, hogy a drága jegyek miatt a gazdagok operafesztiváljának tekinthető Glyndebourne-nal szemben náluk nincs elegáns esti öltözetet megkövetelő „dress code”. A ledrágább jegy 68 font, de a fiatalok becsábítását célozza, hogy a 30 év alattiak bármelyik programot 5 fontért meglekinthetik. A fesztivál baráti köre pedig különösen szélesnek mondható: 2500 fővel ők a csúcstartók az angliai rendezvények között. ■

ÓBUDAI TÁRSASKÖR
Otthon a kultúrában

1036 Bp. Kiskorona u. 7.
Telefon: 250 0288
obudaitarsaskor.hu jegymester.hu

HÁZIMUZSIKA MÁCSAI JÁNOS ZENETÖRTÉNÉSSZEL

2016. október 26., szerda 19 óra
A Kállai Vonósnégyes hangversenye

Kállai Ernő, Szajkó Géza – hegedű
Dráfi Kálmán – brácsa
Balázs István – gordonka

2016. november 4., péntek 19 óra
Járdányi Pál emlékkoncert

Közreműködnek:
Járdányi Zsófia – hegedű
Barta Gábor, Lukácsházi Pál – zongora
Lukácsházi György – gordonka

nka Támogató: Nemzeti Kulturális Alap